

جمهوری اسلامی ایران

وزارت امور اقتصادی و دارایی

معاونت امور اقتصادی

ابتکار کمر بند و راه؛

فرصت‌های اقتصادی مشترک ایران و چین

تدوین: دفتر مطالعات بازارهای مالی و بازرگانی

بهار ۱۴۰۰

عنوان و نام پدیدآور	: ابتکار کمربند و راه: فرصت‌های اقتصادی مشترک ایران و چین/ تدوین سیدرضا عظیمی... [و دیگران]
مشخصات نشر	: تهران: پیک نور، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۱ص. نقشه‌رنگی، جنول، نمودار(رنگی).
شابک	: 978-964-7615-91-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
یادداشت	: تدوین سیدرضا عظیمی، عمادالدین سخائی، منوچهر مصطفی‌پور، منیرسادات میراحسنی، هادی ورتانیان، فرزانه عباسی، مصطفی شادکامی و امیر عزیزی.
یادداشت	: کتابنامه.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: راه‌های تجاری -- اوراسیا
موضوع	: Trade routes -- Eurasia
موضوع	: چین -- روابط اقتصادی -- ایران
موضوع	: China -- Foreign economic relations -- Iran
موضوع	: چین -- روابط اقتصادی -- اوراسیا
موضوع	: China -- Foreign economic relations -- Eurasia
موضوع	: چین -- اوضاع اقتصادی -- ۱۹۴۹م.
موضوع	: - China -- Economic conditions -- 1949
موضوع	: ایران -- روابط اقتصادی -- چین
موضوع	: Iran -- Foreign economic relations -- China
موضوع	: اوراسیا -- روابط اقتصادی -- چین
موضوع	: Eurasia -- Foreign economic relations -- China
موضوع	: جاده ابریشم -- تاریخ
موضوع	: Silk Road -- History
موضوع	: چین -- سیاست اقتصادی -- ۱۹۴۹م.
موضوع	: - China -- Economic policy -- 1949
شناسه افزوده	: عظیمی، سیدرضا
شناسه افزوده	: ایران. وزارت امور اقتصادی و دارایی. دفتر مطالعات بازارهای مالی و بازرگانی
رده بندی کنگره	: HF۱۴۰۴
رده بندی دیویی	: ۳۳۷/۵۱۰۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۳۳۸۳۷
وضعیت رکورد	: فیفا

ابتکار کمربند و راه: فرصت‌های اقتصادی مشترک ایران و چین

تدوین: وزارت امور اقتصادی و دارایی / معاونت امور اقتصادی / دفتر مطالعات بازارهای مالی و بازرگانی /

ناشر: پیک نور

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: بهار ۱۴۰۰

صفحه آرای و نمایه: شرکت ویرا پژوهان پویا

ویراستاری: مرضیه پوربابا

طراح جلد: سجاد جلیل پیران

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قطع: وزیری

چاپ: معرفت

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۱۵-۹۱-۴

نشانی: وزارت امور اقتصادی و دارایی - معاونت امور اقتصادی - دفتر مطالعات بازارهای مالی و بازرگانی

میدان امام خمینی، خیابان خیام، خیابان صوراسرافیل، تلفن: ۳۹۹۰۹ - فاکس: ۳۹۹۶۷۶۲۷ - کدپستی: ۱۱۱۴۹۴۳۶۶۱

پست الکترونیکی: info@Mefa.gov.ir وبگاه: www.Mefa.gov.ir

فهرست مطالب

دیباجه به قلم دکتر علی لاریجانی

پیشگفتار به قلم دکتر فرهاد دژپسند

مقدمه

۱	فصل اول: مروری بر سیر توسعه اقتصادی چین
۴	۱-۱ دوره اول: از سال ۱۹۴۹ تا سال ۱۹۷۸ میلادی
۷	۲-۱ دوره دوم: از سال ۱۹۷۸ میلادی به بعد
۸	۱-۲-۱ مراحل اصلاحات اقتصادی در چین
۱۶	۲-۲-۱ نقش سرمایه‌گذاری و بهره‌وری در رشد اقتصادی چین
۱۸	۳-۲-۱ مشکل رشد اقتصادی چین در دهه‌های آتی
۲۰	۳-۱ وضعیت اقتصادی - اجتماعی چین
۲۰	۱-۳-۱ جمعیت
۲۲	۲-۳-۱ اندازه اقتصاد چین
۲۶	۳-۳-۱ اشتغال و بیکاری
۲۶	۴-۳-۱ تغییرات دستمزد و هزینه نیروی کار در چین
۲۸	۵-۳-۱ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در چین
۳۲	۱-۵-۳-۱ عوامل تعیین‌کننده استراتژی سرمایه‌گذاری مستقیم چین در خارج
۳۵	۶-۳-۱ نرخ تورم
۳۶	۴-۱ ویژگی‌های الگوی حکمرانی اقتصادی جمهوری خلق چین
۴۱	۵-۱ حکمرانی اقتصادی چین و چارچوب توسعه همکاری‌های اقتصادی دوجانبه و چندجانبه

فصل دوم: معرفی ابتکار کمربند و راه و بررسی اهداف و اقدامات چین

۴۳	
۴۵	۱-۲ مروری بر تاریخچه جاده ابریشم.....
۴۵	۱-۱-۲ جاده ابریشم قدیم
۴۷	۲-۱-۲ نقش ایران در جاده ابریشم قدیم
۴۸	۲-۲ معرفی ابتکار کمربند و راه.....
۵۱	۱-۲-۲ تعریف و توصیف مبانی کمربند و راه
۵۲	۲-۲-۲ بررسی اثرات کلان پروژه کمربند و راه بر اقتصاد کشورهای مسیر
۵۲	۱-۲-۲-۲ تجارت در کشورهای حوزه کمربند و راه
۵۳	۲-۲-۲-۲ اثرات تجاری اجرای ابتکار کمربند و راه
۵۳	۳-۲-۲-۲ اثرات رفاهی اجرای پروژه
۵۳	۴-۲-۲-۲ شکاف‌های زیرساخت‌ها
۵۴	۳-۲ مروری بر اهداف چین در راه‌اندازی ابتکار کمربند و راه.....
۵۴	۱-۳-۲ اهداف اقتصادی چین
۵۴	۲-۳-۲ تحلیل ابتکار کمربند و راه در چارچوب جنگ اقتصادی چین و آمریکا
۵۸	۱-۲-۳-۲ سیاست آمریکا: حرکت از جنگ غیرمستقیم اقتصادی به جنگ مستقیم تجاری
۶۴	۲-۲-۳-۲ رویکرد چین در مواجهه اقتصادی با آمریکا
۶۵	۳-۲-۳-۲ رفع برخی موانع داخلی توسعه اقتصادی چین
۷۱	۳-۳-۲ اهداف سیاسی از طرح ابتکار کمربند و راه
۷۶	۴-۳-۲ سایر اهداف از طرح ابتکار کمربند و راه
۸۰	۴-۲ اقدامات انجام‌شده و در حال انجام.....
۸۸	۱-۴-۲ نظام مالی پشتیبان ابتکار کمربند و راه
۸۸	۱-۱-۴-۲ ترویج استفاده از پول ملی چین
۹۰	۲-۱-۴-۲ پیمان‌های پولی دو و چندجانبه
۹۴	۳-۱-۴-۲ بانک‌های دولتی چین
۱۰۰	۲-۴-۲ سازمان‌های بین‌المللی همکار پروژه کمربند و راه

فصل سوم: بررسی مسیرها و کریدورهای ابتکار کمربند و راه و موقعیت ایران ۱۰۳

۱-۳ معرفی مسیرهای (کریدورهای) ابتکار کمربند و راه..... ۱۰۵

۱-۱-۳ کریدورهای اصلی ابتکار کمربند و راه..... ۱۰۷

۱-۱-۱-۳ کریدورهای مسیر زمینی..... ۱۰۹

۲-۳ تحلیل موقعیت ایران در کریدورهای کمربند و راه..... ۱۲۲

۱-۲-۳ جایگاه ایران در ابتکار کمربند و راه چین..... ۱۲۳

۱-۲-۲-۳ بررسی شبکه راه‌آهن ایران و قابلیت‌های ترانزیتی آن در مقایسه با کشورهای کریدور..... ۱۲۴

۲-۲-۳ ظرفیت سازمان اکو در تسهیل ترانزیت در کریدور چین- آسیای میانه- غرب آسیا..... ۱۲۹

۲-۲-۲ پروژه‌ها و کریدورهای جایگزین احتمالی مسیر ایران..... ۱۲۹

۳-۲-۳ مسیرها و کریدورهای دسترسی ایران به غرب..... ۱۳۲

۴-۲-۳ بررسی و مقایسه کشورهای کریدور چین- آسیای میانه- غرب آسیا (کریدور مسیر ایران) از نظر..... ۱۴۱

وضعیت مراودات خارجی..... ۱۴۱

فصل چهارم: دیدگاه‌های انتقادی در خصوص ابتکار کمربند و راه ۱۴۳

۱-۴ معرفی دیپلماسی تله بدهی..... ۱۴۶

۱-۱-۴ دیپلماسی مبتنی بر تله بدهی و شواهد آن..... ۱۴۶

۲-۱-۴ ابتکار کمربند و راه چین و فرضیه تله بدهی..... ۱۴۸

۲-۴ نحوه مواجهه کشورها در مقابل ابتکار کمربند و راه..... ۱۵۱

۳-۴ چارچوب پایداری بدهی برای کشورهای مشارکت‌کننده توسط چین..... ۱۶۰

۴-۴ ارزیابی ریسک بدهی ایران ناشی از ابتکار کمربند و راه..... ۱۶۱

فصل پنجم: تحلیل جایگاه ایران در ابتکار کمربند و راه ۱۶۳

۱-۵ تحلیل سیاسی روابط ایران و چین در بستر کمربند و راه..... ۱۶۵

۲-۵ نیاز چین به انرژی و جایگاه ایران در آن..... ۱۶۷

۱-۲-۵ روند تولید و مصرف انرژی در چین..... ۱۶۷

۲-۲-۵ جایگاه ایران در تأمین انرژی چین..... ۱۷۱

۳-۵ تحلیل روابط تجاری و سرمایه‌گذاری ایران و چین..... ۱۷۳

۱-۳-۵ اسناد و موافقت‌نامه همکاری‌های دوجانبه ایران و چین..... ۱۷۴

۲-۳-۵ روابط تجاری ایران و چین..... ۱۷۶

۱-۲-۳-۵ محصولات صادراتی ایران به چین..... ۱۸۵

◀ دیباچه به قلم دکتر علی لاریجانی

چین در ظرف چند دهه اخیر از یک کشور در حال توسعه به یک ابرقدرت اقتصادی تبدیل شده است. این در حالی است که دارا بودن نظام سوسیالیستی، انجام این تغییرات را برای این کشور بسیار سخت نموده ولی با برنامه‌ریزی دقیق آن را محقق کرده است. شاید مهم‌ترین مسئله در این تغییر استراتژیک، اتخاذ یک متدولوژی توسعه معقول و سنجیده از یک طرف و ثبات در سیاست و برنامه‌ریزی متناسب با شرایط از جهت دیگر بوده است. در این کتاب اجمالاً به این مسائل و برنامه‌ریزی این کشور برای دسترسی به اهداف آینده در سطح بین‌المللی با استفاده از «ابتکار کمر بند و راه» و فرصت‌های ایران در این پروژه پرداخته شده است. در این خصوص، توجه مسئولان مختلف بخش‌ها اعم از سیاست‌گذاران و کارگزاران به این تجربه موفق با توجه به ظرفیت‌های بالقوه در ایران، حائز اهمیت بسزایی بوده و اهمیت آن بسی بیشتر از فهم و درک و بهره جستن از پروژه کمر بند و راه می‌باشد.

در بررسی مجموع مناسبات بین‌المللی چین در دوران گذشته به نظر می‌رسد سیاست‌گذاران این کشور عزم راسخ یافتند که قدرتمند شدن چین در سایه رهایی از شرایط فقیرانه اقتصادی و یافتن جایگاه مهم در صحنه بین‌المللی امکان‌پذیر است. لذا بر این اساس، اولویت خود را در توسعه اقتصادی جهشی در نظر گرفته و سایر بخش‌های دیگر کشور اعم از سیاست خارجی، داخلی و فرهنگی و امنیتی را در خدمت این اولویت قرار دادند. این در حالی است که بخش‌های دیگر حذف نشدند بلکه در جایگاه بعدی این اولویت قرار گرفتند. شرایط ایران با چین از جهاتی متفاوت است، اما با همه تفاوت‌ها داشتن اولویت ضرورت دارد و آن هم نباید آن قدر متکثر باشد که به هیچ‌کدام واصل نگردد. این سخن استاد بزرگوار استاد مطهری را باید مبنای حرکت خود قرار دهیم که فرمود: «ممکن است کشور یا دولتی اهداف بسیار عالی داشته باشد اما اگر از یک اقتصاد سالم برخوردار نباشد به آن اهداف نخواهد رسید و منظور از اقتصاد سالم اقتصاد زاینده و ثروت‌زا است». البته استاد مطهری اقتصاد را نظیر آنچه مارکسیست‌ها بدان قائلند، زیرپا نمی‌داند. بلکه اقتصاد را وسیله مهم وصول به هدف‌های عالی می‌پنداشت که امروز علاج کار ایران در توجه به این سخن ارزشمند استاد بزرگوار است.